

**Program edukacyjny
towarzyszący wystawie**

Przyszłość jest dziś

CENTRUM NAUKI KOPERNIK

Część II wystawy

MISJA: ZIEMIA

Newsy i fake newsy

**Scenariusz przeznaczony dla
uczniów klas 7–8
szkół podstawowych**

Autor scenariusza: Kinga Białek – Szkoła Edukacji

Newsy i fake newsy

Scenariusz przeznaczony dla uczniów klas 7–8 szkół podstawowych

Czas trwania: 90 min (2 godziny lekcyjne)

Forma: stacjonarna/online (z wykorzystaniem narzędzia z funkcją czatu i podziału na pokoje, np. Zoom, Google Meet, Microsoft Teams)

Liczba uczestników: prowadzący (nauczyciel/nauczycielka) + uczniowie (maks. 30 osób)

Cele lekcji

1. **Rozumienie mechanizmów powstawania fake newsów.**
2. **Rozwój kompetencji uczniów:**
  - **umiejętności uczestniczenia w dyskusji** (formułowanie opinii popartych argumentami, postępowanie się odpowiednim doбором kryteriów, aktywne słuchanie opinii i (kontr)argumentów innych);
  - **umiejętności krytycznego myślenia** (dostrzeganie złożoności opisywanych zjawisk, a także wielu możliwych perspektyw w analizie zjawiska);
  - **umiejętności wyszukiwania i weryfikowania informacji** (praca z różnymi źródłami).
3. **Kształtowanie postaw:**
  - **gotowości do podejmowania wyzwań** związanych z rozwiązywaniem problemów,
  - **aktywności w zakresie projektowania rozwiązań,**
  - **zaangażowania** poprzez dzielenie się własnymi opiniami.

Sprzęt i materiały potrzebne do przeprowadzenia zajęć

- rzutnik i komputer z dostępem do internetu lub aktywna tablica

- 3 duże arkusze papieru (typu flipchart)
- kartki papieru formatu A3 (jedna na grupę)
- flamastry (po kilka na grupę)
- karteczki samoprzylepne (po kilka na osobę)

Opis zajęć

Lekcja ma zachęcić uczniów do dyskusji o naturze treści pseudonaukowych i ich szkodliwości dla ludzi i planety. W czasie zajęć uczniowie poznają cechy wspólne wypowiedzi mających charakter manipulacji danymi. Rozwiną także umiejętność pozyskiwania, selekcjonowania i weryfikowania informacji. Zaplanowane w ramach lekcji aktywności mają też wspierać samodzielność uczniów w rozwiązywaniu problemów.

Wprowadzenie do tematu

Czas trwania: 20 min

Opis aktywności

Prowadzący wyświetla uczniom film wyprodukowany przez szwedzki portal fact-checkingowy Viralgranskaren oraz The Internet Foundation In Sweden, na temat manipulacji w mediach.

W klasie

Prowadzący prosi uczniów, by zastanowili się, z czym kojarzy im się słowo „dezinformacja”. Przez kilka minut uczniowie rozmawiają o tym w parach, zapisując skojarzenia (maks. po 2 każdy) na samoprzylepnych karteczkach, po czym przyklejają je w jednym miejscu. Następnie prowadzący porządkuje skojarzenia i omawia je z klasą, upewniając się, czy uczniowie poprawnie rozumieją pojęcie dezinformacji.

Online

Do zbierania odpowiedzi uczniów można wykorzystać czat lub specjalną aplikację internetową, np. Mentimeter (zob. *Załącznik 1. Instrukcje obsługi narzędzi internetowych* – na końcu scenariusza).

Na koniec prowadzący wyświetla uczniom strony prezentacji z definicją terminu „dezinformacja” i jego omówieniem (zob. str. 2–4 dokumentu PDF *Newsy i fake newsy – prezentacja dla klasy*).

Praca w parach

Czas trwania: 20 min

Opis aktywności

W klasie

Prowadzący losowo dobiera uczniów w pary. Każda z nich otrzymuje wydrukowaną kartkę z przykładem fake newsa (zob. Załącznik 2. *Fake newsy dla uczniów – Zidentyfikuj rodzaj manipulacji*). Jednocześnie prowadzący wyświetla klasie stronę prezentacji z opisem rodzajów manipulacji informacjami (zob. str. 5 dokumentu PDF *Newsy i fake newsy – prezentacja dla klasy*). Pokrótce omawia wyświetlany materiał, podkreślając przy tym, że w każdym z przykładowych fake newsów można znaleźć więcej niż jeden sposób manipulowania danymi.

Online

Prowadzący dzieli klasę na dwuosobowe zespoły za pomocą narzędzia umożliwiającego podział na pokoje (zob. *Załącznik 1. Instrukcje obsługi narzędzi internetowych*). Przykładowe fake newsy można wkleić na tablice Jamboard – każda para korzysta z osobnej tablicy (zob. jw.).

Następnie prowadzący przekazuje uczniom instrukcję:

*Przyjrzyjcie się swojemu fake newsowi – przeczytajcie treść i zwróćcie uwagę na towarzyszące jej zdjęcia. Wszystkie otrzymane przez Was wiadomości zostały zweryfikowane jako fałszywe. Waszym zadaniem jest **zidentyfikowanie sposobu, w jaki zmanipulowano w nich informacje**. Tych sposobów może być kilka, dlatego uważnie przestudiujcie stronę prezentacji opisującą rodzaje manipulacji stosowane w celu rozpowszechniania fałszywych informacji.*

Po zakończeniu pracy w parach prowadzący omawia każdy z przykładów, prosząc przedstawicieli grup o ewentualne uzupełnienia, a klasę o komentowanie wypowiedzi kolegów.

Materiały dodatkowe dla nauczyciela

Dodatkowe informacje na temat mechanizmów manipulacji można znaleźć w artykułach wskazanych w Bibliografii na końcu scenariusza.

Praca w grupach

Czas trwania: 35 min

Opis aktywności

Praca w grupach przebiega w trzech etapach.

Prowadzący dzieli klasę na kilkusobowe zespoły (maks. po 3–4 osoby: tak by każdy uczeń miał możliwość wypowiedzieć się pisemnie).

W klasie

Uczniowie siadają wokół stołu, na którym rozłożony jest duży arkusz papieru (np. typu flipchart). Każda grupa ma także własną kartkę (np. formatu A3) z pytaniem w nagłówku: „Co warto wiedzieć o 5G?” oraz pisaki w różnych kolorach (każda osoba z zespołu wybiera jeden kolor flamastra).

Online

Uczniowie pracują w grupach na dokumentach współdzielonych (zob. Załącznik 1. *Instrukcje obsługi narzędzi internetowych*). Każda osoba zapisuje swoje wypowiedzi innym kolorem.

Część I. Lektura materiałów z internetu

Czas trwania: 10 min

Opis aktywności

Uczniowie czytają materiały dotyczące technologii 5G dostępne online w portalu gov.pl. (zob. linki do artykułów poniżej).

Artykuły online

- [„Czym jest pole elektromagnetyczne?”](#)
- [„Wybrane badania na temat wpływu pola EM na zdrowie”](#)
- [„5G a pole elektromagnetyczne”](#)
- [„Wpływ pola elektromagnetycznego na zdrowie”](#)

Część II. Wspólna praca pisemno-graficzna

Czas trwania: 15 min

Opis aktywności

Uczniowie prowadzą dialog w formie pisemnej (nie rozmawiają). Każda osoba z zespołu zapisuje na wspólnym arkuszu to, co najlepiej zapamiętała z lektury – własną refleksję lub pytanie. Inne osoby z grupy mogą pisemnie komentować wypowiedzi pozostałych, np. nawiązując do postawionych pytań, rysując strzałki, emotikony itp. W ten sposób uczniowie tworzą – dla potencjalnego odbiorcy – plakaty informacyjne na temat technologii 5G. Ważne, aby w trakcie pracy (zarówno podczas zajęć stacjonarnych, jak i zdalnych) nie odbywały się żadne rozmowy na głos. Cisza pozwoli uczniom skupić się na merytorycznym aspekcie ćwiczenia, a forma pisemna umożliwi im współpracę i wymianę myśli. Nie warto zbytnio skracać czasu przeznaczonego na tę aktywność, zwłaszcza uczniom nieprzyzwyczajonym do takiej formy pracy należy dać chwilę na oswojenie się z zadaniem.

Część III. Sesja plakatu

Czas trwania: 10 min

Opis aktywności

W klasie

Prowadzący umieszcza w widocznym miejscu w klasie plakaty wykonane w poprzedniej części ćwiczenia.

Online

Prowadzący udostępnia całej klasie dokumenty opracowane przez grupy.

Uczniowie zapoznają się z wynikami pracy kolegów. Mogą zadawać pytania, dyskutować, dopytywać o niejasności i wymieniać się uwagami – także między grupami. Ważne, aby nauczyciel sprostował na tym etapie zajęć wszystkie ewentualne błędy, jakie pojawiły się na plakatach uczniów.

Zakończenie

Czas trwania: 10 min

Opis aktywności

Na prośbę prowadzącego uczniowie swobodnie podsumowują na forum klasy zdobyte podczas lekcji informacje – ze szczególnym uwzględnieniem technik identyfikowania fake newsów.

Materiały dodatkowe dla nauczyciela

[„Kodeks Dobrych Praktyk. Wspólnie przeciw dezinformacji”](#) – kodeks, którego sygnatariuszami jest kilkanaście organizacji i instytucji (m.in. Crazy Nauka, CyberDefence24, Spider’s Web+, Stowarzyszenie Demagog, Stowarzyszenie Pravda, Stowarzyszenie Sieć Obywatelska Watchdog, NASK)

Załącznik 1. Instrukcje obsługi narzędzi internetowych

Instrukcja tworzenia pytania otwartego w programie Mentimeter

1. Zaloguj się do aplikacji [Mentimeter](#).
2. Utwórz nową prezentację (*New presentation*) i nadaj jej nazwę
3. W zakładce *Type* (Typ) wybierz opcję *Open-Ended* (Pytanie otwarte).
4. Otwórz zakładkę *Content* (Zawartość).
5. Swoje pytanie do uczestników wpisz w polu *Your question* (Twoje pytanie). Możesz dodać dłuższy opis, klikając w pole *Add a longer description* (Dodaj dłuższy opis).
6. Jeśli chcesz, żeby z jednego urządzenia można było udzielić więcej niż jednej odpowiedzi, zaznacz pole *Allow audience to submit more than once* (Pozwól odbiorcom dodać więcej niż jeden wpis).

Instrukcja tworzenia pokoi podczas spotkań (Microsoft Teams, Zoom, Google Meet)

Microsoft Teams

1. Dołącz do spotkania.
2. Przejdź do pokoi konferencyjnych i wybierz pozycję *Utwórz pokoje*.
3. Z listy rozwijanej wybierz liczbę pokoi, które chcesz utworzyć.
4. Wybierz polecenie *Przypisz uczestników* i określ, czy uczniowie mają być przypisani do pokoi automatycznie, czy ręcznie.
5. Wróć do pokoju głównego. W czasie spotkania wybierz opcję *Pokoje*. Wybierz polecenie *Otwórz*.
6. Aby zamknąć wszystkie pokoje równocześnie, wybierz opcję *Pokoje*, a następnie – polecenie *Zamknij*.

Zoom

1. Rozpocznij natychmiastowe lub zaplanowane spotkanie.
2. Kliknij opcję *Oddzielne pokoje*.
3. Wybierz liczbę pokoi, które chcesz utworzyć, oraz sposób przypisania uczestników do tych pokoi:
  - *Przypisz automatycznie*: Zoom równomiernie rozdzieli uczestników do pokoi;
  - *Przypisz ręcznie*: samodzielnie przydzielasz wybranych uczestników do poszczególnych pokoi.
4. Kliknij polecenie *Utwórz oddzielne pokoje*.
5. Pokoje zostaną utworzone, ale nie będą automatycznie uruchamiane.
6. Zaznacz wszystkie opcje, które chcesz stosować w utworzonych pokojach:
  - *Pozwól uczestnikom na wybór pokoju*: uczestnicy mogą samodzielnie wybierać uruchomione pokoje i wchodzić do nich;
  - *Pozwól uczestnikom na powrót do głównej sesji w dowolnym momencie*: jeśli ta opcja jest zaznaczona, uczestnicy mogą wrócić do głównej sesji za pomocą swoich sterowników spotkania; jeśli jest wyłączona, uczestnicy muszą czekać, aż prowadzący zakończy oddzielne pokoje;
  - *Automatycznie przenieś wszystkich przypisanych uczestników do oddzielnych pokoi*: zaznaczenie tej opcji skutkuje automatycznym przenoszeniem wszystkich uczestników do oddzielnych pokoi; jeśli ta opcja nie jest zaznaczona, uczestnicy muszą kliknąć przycisk *Dołącz*, aby wejść do oddzielnego pokoju;
  - *Automatycznie zamknij oddzielne pokoje po (x) minutach*: jeśli ta opcja jest zaznaczona, oddzielne pokoje będą automatycznie zakończone po upływie skonfigurowanego czasu;
  - *Powiadom mnie, gdy upłynie czas*: jeśli ta opcja jest zaznaczona, prowadzący zostanie powiadomiony o upływie czasu przeznaczonego dla oddzielnego pokoju;

- *Ustaw licznik czasu odliczania*: jeśli ta opcja jest zaznaczona, uczestnicy będą widzieli, ile czasu pozostało im do powrotu do głównego pokoju.
7. Kliknij polecenie *Otwórz wszystkie pokoje*, aby uruchomić oddzielne pokoje.
  8. Aby zamknąć wszystkie pokoje równocześnie, kliknij polecenie *Zamknij wszystkie pokoje*.

Google Meet

1. Dołącz do spotkania.
2. W prawym dolnym rogu kliknij opcję *Czynności*, a potem *Pokoje podgrup*.
3. Na panelu tworzenia pokoi podgrup wybierz liczbę pokoi podgrup. W jednej rozmowie możesz utworzyć ich maksymalnie 100.
4. Uczestnicy rozmowy zostaną przydzieleni do pokoi podgrup. Aby przenieść ich ręcznie do innych pokoi podgrup, możesz:
  - wpisać nazwę uczestnika bezpośrednio w pokoju podgrupy;
  - przeciągnąć nazwę uczestnika i upuścić ją w innym pokoju podgrupy.
5. Kliknij polecenie *Wymieszaj członków grup*, aby dokonać kolejnego losowego podziału na grupy.
6. W prawym dolnym rogu kliknij polecenie *Otwórz pokoje*.
7. Aby zamknąć wszystkie pokoje równocześnie, kliknij polecenie *Zamknij pokoje*.

Instrukcja tworzenia dokumentu współdzielonego

1. Utwórz nowe pliki Google Docs w liczbie odpowiadającej liczbie grup, które będą równocześnie pracować (każdy zespół pracuje na osobnym dokumencie).
2. Utwórz nową prezentację (*New presentation*) i nadaj jej nazwę.

3. Kliknij polecenie *Udostępnij*.
4. Kliknij polecenie *Pobierz link*.
5. Rozwiń listę obok ikonki z kłódką i wybierz opcję *Każda osoba mająca link*.
6. Rozwiń listę obok i wybierz opcję *Edytujący*.
7. W zakładce *Type* (Typ) wybierz opcję *Open-Ended* (Pytanie otwarte).
8. Otwórz zakładkę *Content* (Zawartość).
9. Swoje pytanie do uczestników wpisz w polu *Your question* (Twoje pytanie). Możesz dodać dłuższy opis, klikając w pole *Add a longer description* (Dodaj dłuższy opis).
10. Jeśli chcesz, żeby z jednego urządzenia można było udzielić więcej niż jednej odpowiedzi, zaznacz pole *Allow audience to submit more than once* (Pozwól odbiorcom dodać więcej niż jeden wpis).

Instrukcja tworzenia plakatu współdzielonego w programie Canva

(do każdego plakatu)

1. Wejdź na stronę startową programu [Canva](#). Kliknij przycisk *Utwórz projekt*, a następnie wybierz *Plakat*.
2. Kliknij przycisk *Udostępnij*.
3. W polu *Dodaj osoby* wpisz adresy e-mail osób z grupy.
4. Skopiuj łącze.
5. Przekaż łącze dodanym osobom.

Instrukcja tworzenia tablicy Jamboard

1. Kliknij w link do strony [Jamboard](#) i zaloguj się do swojego konta Google.
2. Po uruchomieniu programu kliknij kolorowy symbol „+” w prawym dolnym rogu. W ten sposób utworzysz nową tablicę.

3. W górnym lewym rogu kliknij w pole *Jam bez nazwy*. Następnie zmień nazwę na własną i kliknij *OK*.
4. Teraz w górnym prawym rogu kliknij w pole *Udostępnij*.
5. W polu udostępniania linku wybierz opcję *Zmień na Każda osoba mająca ten link*. Następnie kliknij w opcję *Przeglądający*, a rozwinie Ci się lista z dodatkową opcją *Edytor* – wybierz ją.
6. Kliknij polecenie *Kopiuj link* i naciśnij *Gotowe*.
7. Wyślij link do uczniów (np. mailem).

Załącznik 2. Fake newsy dla uczniów – Zidentyfikuj rodzaj manipulacji

Fake news 1

Źródło: „[Nadajniki 5G na kościele w Łodzi?](#)”, *Sprawdzam.afp.com*, informacja znaleziona na Facebooku 18 maja 2020 r. i zdementowana przez Dział weryfikacji treści agencji Agence France-Press

Fake news 2

Źródło: Arkadiusz Dziermański, „[Nanochipy 5G w szczepionkach. Sprawdźmy czy to możliwe](#)”, informacja znaleziona i zdementowana przez serwis *Whatnext.pl*, 29 maja 2020 r.

Fake news 3

16 września o 23:41 · 🌐

Miały być bezpieczne światłowody w każdym domu. Duda pojechał do Ameryki i przywiózł ŚMIERĆ dla POLAKÓW, dla WASZYCH DZIECI, będą umierać masowo na onkologiach!

Źródło: https://demagog.org.pl/fake_news/zabojcza-technologie-5g-kupiona-od-amerykanow-fake-news/ informacja znaleziona i zdementowana w serwisie *Demagog.org.pl*, 4 listopada 2021 r.

Fake news 4

...

MASOWO UDOSTĘPNIJCIE JASNA [REDAKTOWANA], bo MACIE WSZYSCY Z WIOSEK TERAZ BILET na ONKOLOGIĘ, gdzie kroplówki z chemią już czekają! 5G powoduje bardzo szybką mutację żywych komórek i raka! Kilka miesięcy mieszkania koło tego i jesteście załatwieni! Ci, którzy będą mieć to kilometr od domu mogą zapomnieć o śnie do końca życia! Do mnie piszą z całej Polski z wiosek kobiety z dziećmi i płaczą, że nie chcą umierać! Bo [REDAKTOWANA] z telekomów maszty wszędzie musi mieć, bo wiecznie mało im kasy zbrodniarzom [REDAKTOWANA]!!!! Niech cała Polska wie, ja wszystko biorę na siebie, UDOSTĘPNIAC LUDZIE jeżeli pozostało Wam chociaż troszkę ludzkiego instynktu! UDOSTĘPNIAC, BO JESTEŚMY ZAŁATWIENI!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

UWAGA POLACY! OSTRZEGAM WAS OSTATECZNIE!

ZBRODNIARZE z TELEKOMÓW będą jeździć od lipca masowo po całej Polsce!
Mają w planach postawić **maszt 5G w każdej wiosce!** To POTWIERDZONA Informacja! OSOBIŚCIE ZNAM DOMY, które są pod działaniem masztów 5G-2G, w jednym domu jest kilka raków!
BĄDŹCIE CZUJNI, nie przyjadą do Was w lipcu, to przyjadą w sierpniu lub we wrześniu!
ORANGE, PLUS, PLAY i T-Mobile już zapowiedziały, że ich nie obchodzą żadne normy i badania!

   38

9 komentarzy 56 udostępnień

Źródło: „5G zabija w ciągu kilku miesięcy? Fake news!”, informacja znaleziona i zdementowana w serwisie Demagog.org.pl, 6 lipca 2022 r.

Bibliografia

Dostęp do źródeł online 16.02.2023

Artykuły i opracowania

[„5G”](#), (2019–2023), zbiór publikacji dotyczących technologii 5G dostępnych online na stronie demagog.org.pl

[„5G a pole elektromagnetyczne”](#), (2019), artykuł dostępny online na stronie www.gov.pl

[„5G: sieci telekomunikacyjne nowej generacji”](#), (2019–2023), zbiór publikacji dotyczących technologii 5G dostępnych online na stronie www.gov.pl

[„5G zabija w ciągu kilku miesięcy? Fake news!”](#), (2022), publikacja dostępna online na stronie demagog.org.pl

[„Analizy i raporty”](#), (2015–2023), zbiór publikacji dotyczących dezinformacji dostępnych online na stronie demagog.org.pl

Balcewicz J., (2018), [„Fake news – dezinformacja w świecie nowych mediów”](#), artykuł dostępny online na stronie cyberpolicy.nask.pl

[„Czym jest pole elektromagnetyczne?”](#), (2019), artykuł dostępny online na stronie www.gov.pl

[„Dezinformacja – definicja, teoria, praktyka i zarządzanie”](#), (2020), opracowanie dostępne online na stronie ceo.com.pl

Domański T., (2020), [„Fani teorii spiskowych będą niepokieszeni. Naukowcy udowodnili nieszkodliwość fal 5G”](#), artykuł dostępny online na stronie spidersweb.pl

Dziermański A., (2020), [„Nanochipy 5G w szczepionkach. Sprawdźmy czy to możliwe”](#), artykuł dostępny online na stronie whatnext.pl

Głowacka D., Obem A., Szumańska M., Biel B., (2019), [„Stop dezinformacji. Przewodnik dla dziennikarzy i redakcji”](#), Fundacja Panoptykon, Warszawa, opracowanie dostępne online na stronie panoptikon.org

[„Kodeks Dobrych Praktyk. Wspólnie przeciw dezinformacji”](#), (2022), opracowanie dostępne online na stronie www.nask.pl

[„Nadajniki 5G na kościele w Łodzi?”](#), (2020), publikacja dostępna online na stronie sprawdzam.afp.com

Ogrodowczyk A., Borkowska M., Murawska-Najmiec E., Twardowska K., (2020), [„Fake news – dezinformacja online. Próby przeciwdziałania tym zjawiskom z perspektywy instytucji międzynarodowych oraz wybranych państw UE, w tym Polski”](#), Departament Strategii Biura KRRiT, opracowanie dostępne online na stronie www.gov.pl/web/krrit

[„Sieć 5G powoduje nowotwory? Fake news!”](#), (2021), publikacja dostępna online na stronie demagog.org.pl

[„Wpływ pola elektromagnetycznego na zdrowie”](#), (2019), Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, artykuł dostępny online na stronie www.gov.pl

[„Wybrane badania na temat wpływu pola EM na zdrowie”](#), (2019), Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, artykuł dostępny online na stronie www.gov.pl

Scenariusz powstał w ramach realizacji działań w projekcie „Kampanie edukacyjno-informacyjne na rzecz upowszechniania korzyści z wykorzystywania technologii cyfrowych”, który jest realizowany przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, wspólnie z Państwowym Instytutem Badawczym NASK oraz Centrum Nauki Kopernik. Kampanie mają na celu promowanie wykorzystywania technologii w codziennym życiu przez osoby w różnym wieku, przełamywanie barier z tym związanych oraz wzrost cyfrowych kompetencji społeczeństwa. Projekt obejmuje pięć obszarów: jakość życia, e-usługi publiczne, bezpieczeństwo w sieci, programowanie i cyfrową przyszłość.